

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 maja 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z powództwa D. K.
przeciwko Skarbowi Państwa - Izbie Administracji Skarbowej w W.
o odprawę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 maja 2026 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie
z dnia 6 czerwca 2024 r., sygn. akt XXI Pa 106/23,

**uchyla zaskarżony wyrok w całości i przekazuje sprawę do
ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie,
pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

Bohdan Bieniek Piotr Prusinowski Jolanta Frańczak

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Żoliborza w Warszawie, wyrokiem z dnia 31

marca 2023 r., oddalił powództwo D. K. o zasądzenie od Skarbu Państwa - Izby Administracji Skarbowej w W. kwoty 32.334,42 zł tytułem odprawy wraz z odsetkami za opóźnienie od 1 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

W sprawie ustalono, że powódka pełniła służbę jako funkcjonariusz celny od 1 lipca 1995 r., a od dnia 1 marca 2017 r. do 31 maja 2017 r. pełniła służbę w Izbie Administracji Skarbowej w W.. W piśmie z 19 maja 2017 r. Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w W., na podstawie art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1948, dalej jako p.w.KAS) złożył powódce propozycję określającą warunki zatrudnienia w ramach korpusu służby cywilnej w Izbie Administracji Skarbowej w W.: rodzaj umowy o pracę – na czas nieokreślony, stanowisko służbowe - młodszy kontroler skarbowy, zaliczane do grupy stanowisk specjalistycznych w służbie cywilnej, miejsce wykonywania pracy – P., komórka organizacyjna - SPA Dział Podatku Akcyzowego i Podatku od Gier w Urzędzie Skarbowym w P.. Zaproponowane warunki pracy, po ich przyjęciu, miały obowiązywać od dnia 1 czerwca 2017 r. Powódka pisemnie potwierdziła otrzymanie propozycji w dniu 31 maja 2017 r.

Zdaniem Sądu Rejonowego, w ustalonym stanie faktycznym nie mógł znaleźć zastosowania którykolwiek z przepisów zawartych w ustawie z dnia 16 listopada 2016 r., o Krajowej Administracji Skarbowej (jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 1131, dalej jako ustawa KAS) i p.w.KAS, stanowiących podstawę do przyznania odprawy.

Sąd Rejonowy wskazał, że nie będzie tu miała zastosowania treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2020 r. (III PZP 7/19). W ocenie tego Sądu, należało mieć na uwadze, że sytuacja funkcjonariuszy, którym zaproponowano przekształcenie służby w stosunek pracy nie może być korzystniejsza od sytuacji funkcjonariuszy, którym propozycji tej nie przedstawiono, i ich stosunek służby wygaś. Należało pamiętać, że odprawa ma charakter socjalny, ma łagodzić sytuację ekonomiczną osób, które utraciły dalsze zatrudnienie. Funkcjonariusze, którym przedstawiono propozycję zatrudnienia otrzymują nieprzerwanie wynagrodzenie i mają stabilne utrzymanie pracy, a zatem nie było uzasadnienia, by do tego

otrzymywali jeszcze odprawę.

Sąd Rejonowy zaznaczył, że każdorazowo odprawa jest jednorazowym świadczeniem związanym z definitywną zmianą statusu osoby zatrudnionej, powodującą ustanie zatrudnienia. Nie można było wywieść prawa do odprawy z tytułu zwolnienia ze służby dla osób, które przeszły w cywilne zatrudnienie bez ani jednego dnia przerwy, nawet korzystając z zasad prokonstytucyjnej wykładni przepisów.

Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 6 czerwca 2024 r., oddalił apelację powódki. Jego zdaniem, nie ma zastosowania art. 250 ust. 4 ustawy KAS, który daje możliwość uzyskania odprawy pieniężnej w przypadku zwolnienia funkcjonariusza ze służby na skutek zniesienia lub reorganizacji jednostki organizacyjnej KAS. Powódka nie stała się funkcjonariuszem Krajowej Administracji Skarbowej, ponieważ otrzymała propozycję zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, którą przyjęła, a nadto, że zarówno uchylana ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, jak i p.w. KAS uzależniają prawo do odprawy pieniężnej od warunków, których powódka formalnie nie spełniła. W przypadku funkcjonariuszy, którzy przyjęli nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, nie ustaje natomiast ogólnie rozumiane „zatrudnienie”, czyli więź prawna, z której pozyskiwali środki do życia. Trafnie Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że w przypadku powódki odpadł element utraty utrzymania, niepewności co do dalszych losów, nie doszło do utraty zatrudnienia, nie trzeba się było przekwalifikowywać, nie trzeba było szukać pracy, bo to sam pracodawca zaproponował kontynuowanie go w zmienionej formie. W ocenie Sądu, takie okoliczności nie mieściły się w celu i funkcji odprawy z tytułu zwolnienia ze służby. Nie mieściły się w nich również niekorzystne konsekwencje związane z utratą „munduru”.

W ocenie Sądu Okręgowego, powyższe rozważania potwierdziły, że - wykluczenie z grona osób, którym należały się odprawa w związku z reorganizacją Służby Celno-Skarbowej, funkcjonariuszy, którzy przyjęli nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, było celowym działaniem ustawodawcy.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik powódki, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości.

W podstawach skargi kasacyjnej wskazał na naruszenie przepisów prawa

materialnego, a to: (-) art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej w związku art. 170 ust. 4 p.w. K.A.S. w związku z art. 32 Konstytucji RP, przez ich niezastosowanie, podczas gdy Sąd Najwyższy (vide wyroki: z dnia 27 kwietnia 2022 r., I PSKP 64/21; z dnia 17 maja 2023 r., I PSKP 20/22; z dnia 17 października 2023 r., II PSKP 88/22 oraz uchwały z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23) rozstrzygnął, że funkcjonariusz Służby Celnej, zwolniony ze służby przez złożenie do dnia 31 maja 2017 r. tak zwanej propozycji pracy umownej, powinien otrzymać odprawę na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej w związku z art. 170 ust. 4 p.w. K.A.S. w związku z art. 32 Konstytucji RP. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że w ramach konstrukcji art. 165 ust. 7 p.w. K.A.S. w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 p.w. K.A.S. funkcjonariusze nie mieli żadnego wpływu na zwolnienie ze służby, zachowali jedynie wpływ na nawiązanie stosunku pracy. Z tego względu bez znaczenia pozostaje, czy funkcjonariusz został zwolniony ze służby przez złożenie do dnia 31 maja 2017 r. propozycji pracy, czy przez takiej propozycji nie otrzymał, gdyż skutek jest ten sam, a mianowicie dochodzi do zwolnienia ze służby i aktualizują się prawa należne funkcjonariuszowi w związku ze zwolnieniem ze służby, w tym prawo do otrzymania świadectwa służby (o tym rozstrzygnęła uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19) i wypłaty należnej odprawy (o tym rozstrzygnęła opisana wyżej uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23). W efekcie wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie jest sprzeczny z wykładnią prawa przedstawioną przez Sąd Najwyższy. Ponadto jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 maja 2023 r. (I PSKP 20/22) odprawa w służbach mundurowych ma charakter gratyfikacji za wieloletnią służbę. W świetle art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej ustawodawca rozstrzygnął, że funkcjonariusz zwolniony ze służby, w związku ze zniesieniem, lub reorganizacją jednostki otrzymuje należne świadczenie. Odprawa wzrasta proporcjonalnie wraz z wysługą lat. Wbrew ocenie Sądu Okręgowego, ustawodawca nie powiązał prawa do otrzymania odprawy z tytułu zwolnienia ze służby, z dalszą drogą zawodową funkcjonariusza po zwolnieniu ze służby. O zwolnieniu funkcjonariusza ze służby rozstrzygnęła czynność Dyrektora KAS w W., złożona do dnia 31 maja 2017 r. (propozycja pracy) ze wszelkimi konsekwencjami, w tym obowiązkiem wypłaty odprawy. Zatem zakończenie stosunku służby nie odbyło się za zgodą obu stron, w wyniku zdarzenia, czy też inicjatywy powódki. W uchwale z

dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że regulacja art. 165 ust. 7 p.w. KAS w związku z art. 171 ust. 1 pkt. 2 p.w. KAS, nie ma charakteru odnowienia (w rozumieniu art. 506 k.c.). W konsekwencji przez przyjęcie „propozycji pracy” funkcjonariusz nie zrzekał się żadnego ze swoich uprawnień z tytułu zwolnienia ze służby, w tym prawa do odprawy, którą de facto wypracował na przestrzeni lat jej pełnienia, a ostatnią przesłanką do otrzymania odprawy było zwolnienie ze służby; (-) art. 163 ust. 4 ustawy p Służbie Celnej, przez niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że odprawa należna funkcjonariuszowi z tytułu zwolnienia ze służby, ma charakter socjalny (kompensacyjny), gdy tymczasem, jak wskazał Sąd Najwyższy w sprawie I PSKP 20/22 odprawa w służbach mundurowych ma charakter gratyfikacji za wieloletnią służbę; (-) art. 11 k.p. w związku z art. 165 ust. 7 p.w. KAS, art. 170 p.w. KAS i art. 171 p.w. KAS, przez błędną wykładnię i przyjęcie, że złożona funkcjonariuszowi „propozycja pracy” była zgodna z zasadą „swobody nawiązania stosunku pracy” a jej przyjęcie powodowało ustanie stosunku służbowego, gdy tymczasem bez względu na to czy funkcjonariusz przyjął propozycję pracy czy też nie, i tak następował skutek w postaci zwolnienia ze służby (w przypadku przyjęcia propozycji pracy w dniu określonym w propozycji, z kolei w przypadku nie przyjęcia propozycji pracy, stosunek służbowy ustałby najpóźniej dnia 31 sierpnia 2017 r.), oznaczona konstrukcja prawna nie spełnia standardu zgodności z Konstytucją RP, na przykład z art. 2, 7, 32 i art. 60, o czym na gruncie przekształcenia innych służb orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2004 r. (K 45/02); (-) art. 104 ustawy o Służbie Celnej, ewentualnie (od dnia wejścia w życie ustawy KAS), art. 179 KAS w związku z art. 146 ust. 2 i ust. 3 KAS, art. 180 KAS, przez ich niezastosowanie i przyjęcie, że funkcjonariusza Służby Celnej (po przekształceniu ex lege Służby Celno-Skarbowej) można zwolnić ze służby na podstawie złożenia przez Dyrektora KAS propozycji pracy (czynności o charakterze cywilno-prawnym powodującej zwolnienie ze służby na płaszczyźnie prawa administracyjnego), podczas gdy ustawa o Służbie Celnej (art. 104 tej ustawy - do dnia 1 marca 2017 r.) i ustawa o KAS (art. 179 KAS w związku z art. 146 ust. 2 i ust 3 KAS - od dnia 1 marca 2017 r.), zawiera ściśle określone przesłanki na podstawie których można zwolnić funkcjonariusza ze służby i kategorycznie należy ocenić, że nie ma wśród nich przesłanki złożenia tak zwanej propozycji pracy, co więcej przed zwolnieniem

funkcjonariusza Służby Celno-Skarbowej należało uzyskać opinię - właściwego naczelnika urzędu celno-skarbowego lub właściwego naczelnika urzędu skarbowego — w stosunku do każdego funkcjonariusza - czego również w przypadku powódki nie zrealizowano (Państwo Polskie istotnie ma prawo do reformy administracji, ale musi respektować wymogi konstytucyjne, zapewnić realizację praw nabytych i ustalić odpowiedni okres dostosowawczy (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 listopada 1996 r., K 7/95 (OTK 1996 nr 6, poz. 73); (-) art. 165 ust. 7 p.w. KAS w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 p.w. KAS, przez zaniechanie ustalenia przyczyn zwolnienia powódki ze służby. W istocie Sąd Rejonowy i Sąd Okręgowy a priori przyjęły, że art. 165 ust. 7 p.w. KAS uczynił z Dyrektora KAS na trzy miesiące autonomiczny organ w strukturach administracji Państwa Polskiego, który mógł dowolnie zwalniać funkcjonariuszy ze służby, bez żadnego uzasadnienia i nie ponosząc z tego tytułu żadnej odpowiedzialności.

W dalszej kolejności wskazał na naruszenie przepisów postępowania, które mogły mieć istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie: (-) art. 233 k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c. przez pominięcie dowodu z przesłuchania powódki, w zakresie w którym wyjaśniła, że po 22 latach służby, została zwolniona ze służby przez złożenie tak zwanej propozycji pracy, w trybie art. 165 ust. 7 p.w. KAS w związku z art. 171 ust. 1 p.w. KAS, bez żadnego uzasadnienia, bez pouczenia o drodze odwoławczej, nie wiedziała w jaki sposób Dyrektor KAS analizował jej kwalifikacje i przebieg służby, nie posiadała wiedzy, w którym elemencie jej kwalifikacje okazały się niższe od koleżanek i kolegów, którym umożliwiono kontynuowanie służby. Co ważne powódka nigdy nie zgodziła się na zwolnienie ze służby. Powódka sygnalizowała, że wykonywała wszystkie polecenia przełożonych, na przestrzeni lat była awansowana zarówno na stanowisku jak i w stopniu, nikt nigdy nie zgłaszał uwag co do jej kompetencji. Wobec powódki nigdy nie toczyło się postępowanie karne czy też dyscyplinarne w związku z niedopełnieniem obowiązków służbowych. Powódka jedynie przypuszcza, że została zwolniona ze służby tylko dlatego, że z dniem 31 maja 2017 r. nastąpiła redukcja etatów dla funkcjonariuszy w KAS w W. z ok. 1612 etatów na 1157 etatów; (-) art. 228 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 316 k.p.c., przez nieuwzględnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 27 kwietnia 2022 r., I PSKP

64/21; z dnia 12 października 2022 r., III PSKP 78/21; z dnia 16 marca 2023 r., III PSKP 19/22; z dnia 12 kwietnia 2023 r., II PSKP 63/22; z dnia 9 maja 2023 r., III PZKP 31/22; z dnia 17 maja 2023 r., I PSKP 94/21; uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 1 lipca 2019 r., I OPS 1/19, chwały Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23, w których to orzeczeniach dopiero Sąd Najwyższy po 3-7 latach od reformy zrekonstruował prawa funkcjonariuszy Służby Celnej gwarantowane w ustawie o Służbie Celnej, których funkcjonariusze zostali pozbawieni w p.w. KAS, a tym samym została otworzona droga sądowa do zbadania zasadności i legalności zwolnienia ze służby w oparciu o art. 165 ust. 7 p.w. KAS - w formie czynności - złożenia przez Dyrektora KAS tzw. propozycji pracy, a na mocy uchwały z dnia 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, Sąd Najwyższy rozstrzygnął o obowiązku wydania świadectwa służby, przy zastosowaniu art. 188 ustawy KAS per analogiam, o prawnej możliwości przywrócenia do służby funkcjonariusza zwolnionego ze służby w trybie art. 165 ust. 7 p.w. KAS w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 p.w. KAS przy zastosowaniu art. 184 ustawy KAS per analogiam, o uprawnieniu funkcjonariusza do otrzymania odprawy na zasadzie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej w związku z art. 170 ust. 4 p.w. KAS w związku z art. 32 Konstytucji RP.

Z uwagi na powyższe uchybienia pełnomocnik powódki wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki tytułem odprawy kwoty 32.334,42 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 1 czerwca 2017 r. do dnia zapłaty, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w całości, a także o uchylenie w całości poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna.

Niemniej procesowe aspekty związane z art. 233 i 299 k.p.c. nie są zasadne, bowiem ocena dowodów wykracza poza specyfikę postępowania kasacyjnego, zaś dowód z przesłuchania stron nie ma w tego rodzaju sprawie takiego znaczenia, jakie

chce mu przypisać skarżący.

Wątpliwości dotyczące roszczeń o odprawę w związku ze zwolnieniem ze służby dochodzonych przez funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej, a mianowicie, czy prawo do odprawy powinno przysługiwać funkcjonariuszom, którzy propozycję pracy otrzymali i ją przyjęli, czy powinno być przyznane jedynie tym funkcjonariuszom celnym, którym nie zaproponowano ani służby, ani dalszej pracy w Krajowej Administracji Skarbowej (lub którzy te propozycje odrzucili), odnoszących się do wykładni z art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej oraz art. 170 ust. 3 i 4 ustawy p.w.KAS zostały rozstrzygnięte uchwałą Sądu Najwyższego z 6 lutego 2024 r., III PZP 2/23 (OSNP 2024 nr 7, poz. 69). Stwierdzono w niej, że funkcjonariuszowi służby celnej, który zgodnie z art. 165 ust. 3 ustawy p.w.KAS stał się funkcjonariuszem Służby Celno-Skarbowej pełniącym służbę w jednostkach Krajowej Administracji Skarbowej i który następnie przyjął propozycję, o jakiej mowa w art. 165 ust. 7 tej ustawy, określającą nowe warunki zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, stając się zgodnie z art. 171 ust.1 wyżej wymienionej ustawy pracownikiem zatrudnionym w Krajowej Administracji Skarbowej na podstawie umowy o pracę, przysługuje - w związku z zakończeniem służby - prawo do odprawy pieniężnej (art. 163 ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, w związku ze stosowanym odpowiednio art. 170 ust. 1, 3 i 4 ustawy p.w.KAS). Podejmując uchwałę, Sąd Najwyższy przyznał, że problematyka skutków tzw. "ucywilnienia" stosunków służbowych funkcjonariuszy Służby Celnej stała się już przedmiotem bogatego orzecznictwa sądowego, w tym orzeczeń Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego. Naczelny Sąd Administracyjny przedstawił koncepcję "przekształcenia" administracyjnoprawnego stosunku służby w stosunek pracy w uchwale składu siedmiu sędziów z 1 lipca 2019 r., I OSP 1/19 (ONSAiWSA 2019 Nr 5, poz. 71). Jednak koncepcja ta została trafnie odrzucona w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. postanowienie z 4 lutego 2021 r., II PSKP 6/21, LEX nr 3117767; uchwała Sądu Najwyższego z 19 lutego 2020 r., III PZP 7/19, OSNP 2020 Nr 7, poz. 63), który przyjął, że w zaistniałej sytuacji doszło do ustania stosunku służbowego i nawiązania w jego miejsce stosunku pracy. We wskazanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego (III PZP 7/19, tak samo w postanowieniu Sądu Najwyższego z 4 lutego 2021 r., II PSKP 6/21, Zeszyty Naukowe Sądownictwa

Administracyjnego 2022 nr 1, s. 132, z omówieniem M. Szpyrki) Sąd Najwyższy uznał, że zawierając umowę o pracę strony stosunku służbowego, jednocześnie przyjmują, iż ulega zakończeniu dotychczasowy administracyjnoprawny stosunek służbowy funkcjonariusza służby celno-skarbowej. Nie jest to jednak "przekształcenie", w którym nowy stosunek pracy zastępuje poprzedni, czyli przykładowo jak w odnowieniu z art. 506 k.c., lecz sytuacja, w której poprzedni stosunek służby ulega zakończeniu i strony zawierają nowy (odrębny) stosunek prawny (stosunek pracy). Ta zmiana ma u podstaw ukształtowaną ustawą alternatywę, w której istnieje wybór między przyjęciem propozycji zatrudnienia na podstawie umowy o pracę a wygaśnięciem stosunku służbowego. Wybór zatrudnienia pracowniczego nie oznacza zatem, że stosunek służbowy nie kończy się. Ustanie w takiej sytuacji stosunku służbowego, wynikające w istocie z uzgodnienia, że funkcjonariusz będzie zatrudniony jako pracownik, uzasadnia stwierdzenie, że dochodzi do zwolnienia z dotychczasowej służby. W konsekwencji powyższego Sąd Najwyższy przyjął we wskazanej uchwale stanowisko, że były funkcjonariusz celny ma prawo do otrzymania świadectwa służby na podstawie art. 188 ust. 1 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej w związku z art. 171 ust. 1 pkt 2 ustawy p.w.KAS. W dalszej części uzasadnienia Sąd Najwyższy uznał, że podstawa do przyjęcia poglądu o przysługiwaniu odprawy w takiej sytuacji wynika z prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawowych, uwzględniającej zasadę równości wobec prawa i równego traktowania przez władze publiczne. Sąd Najwyższy stanął zatem na stanowisku, zgodnie z którym, mimo że prawo do odprawy nie wynika wprost z art. 170 ust. 1 ustawy - ustawy p.w.KAS, konieczne jest odstępnie od jego wykładni językowej na rzecz wykładni funkcjonalnej i systemowej. Taka możliwość wynika z analizy orzeczeń Sądu Najwyższego, w których podkreśla się trafnie, że odejście od wyników wykładni językowej jest uzasadnione wtedy, gdy prowadzi ona do absurdu albo do rażąco niesprawiedliwych lub irracjonalnych konsekwencji lub gdy zachodzi sprzeczność jej wyników z podstawowymi założeniami systemu prawnego albo niemożność jej akceptacji ze względów moralnych lub społecznych (uchwały Sądu Najwyższego: z 14 października 2004 r., III CZP 37/04, OSNC 2005 Nr 3, poz. 42; z 20 lipca 2005 r., I KZP 18/05, OSNKW 2005 Nr 9, poz. 74; z 23 maja 2012 r., III CZP 11/12, OSNC 2012 Nr 10, poz. 118; wyroki Sądu Najwyższego: z 8 maja 1998 r., I

CKN 664/97, OSNC 1999 Nr 1, poz. 7; z 21 lipca 2004 r., V CK 21/04, OSNC 2005 nr 7-8, poz. 137; z 18 stycznia 2008 r., V CSK 351/07, OSNC 2009 Nr 3, poz. 44; z 17 maja 2023 r., I PSKP 20/22, OSNP 2024 Nr 1, poz. 3).

W ocenie Sądu Najwyższego, odprawa w służbach mundurowych ma charakter gratyfikacji za wieloletnią służbę dla Rzeczypospolitej Polskiej. Jest to dodatkowym uzasadnieniem dla jej wypłaty osobie, która w sposób niezawiniony i wbrew swojej woli służbę tę kończy. W przypadku funkcjonariusza, którego służba na skutek przyjęcia zaproponowanych warunków zatrudnienia na stanowisku w ramach korpusu służby cywilnej uległa zakończeniu i który utracił szereg uprawnień składających się na tak zwane "prawo do munduru", konieczne jest zrekompensowanie mu dotychczasowych szczególnych warunków służby związanych z pracą w formacji mundurowej. Sąd Najwyższy wskazał, że art. 64 ust. 2 Konstytucji RP jest uznaną w orzecznictwie Sądu Najwyższego podstawą uzasadniającą przyznanie świadczenia funkcjonariuszom (uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r., III PZP 1/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 227). Sytuacja takiego funkcjonariusza nie może być gorsza od sytuacji funkcjonariusza, którego stosunek służbowy wygaśł wobec niezaproponowania lub odrzucenia zatrudnienia w formie pracowniczej, podczas gdy obaj tracą swój status funkcjonariusza oraz związane z nim uprawnienia. Sam fakt nawiązania stosunku pracowniczego z Krajową Administracją Skarbową nie poprawia sytuacji byłego funkcjonariusza na tyle, aby uznać, że wyłącza prawo do odprawy. Podkreślił, że jego sytuacja nie różni się zasadniczo od sytuacji funkcjonariusza, który przed wygaśnięciem stosunku służbowego znalazł nową pracę i nawiązał stosunek pracy bezpośrednio po wygaśnięciu stosunku służbowego, a przecież w tym drugim przypadku przysługiwałaby mu odprawa na podstawie art. 170 ust. 4 ustawy pw. KAS. Zgodnie z art. 163 ust. 4 uchylonej ustawy o Służbie Celnej, funkcjonariuszowi służby stałej, zwolnionemu ze służby w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki organizacyjnej, przysługuje odprawa na zasadach i w wysokości określonych w ust. 1-3 tego artykułu. Przepis ten odnosi się bezpośrednio do zniesienia lub reorganizacji jednostki organizacyjnej, nie zaś do likwidacji i przekształcenia całej Służby; nie budzi jednak wątpliwości Sądu Najwyższego, że w takiej sytuacji do funkcjonariusza per analogiam znajdzie odpowiednie zastosowanie art. 170 ust. 4 ustawy p.w.KAS, który

przyznaje świadczenia należne w związku ze zniesieniem lub reorganizacją jednostki w rozumieniu ustawy o Służbie Celnej. Wynika to ze wskazanej powyżej tożsamości sytuacji funkcjonariusza, którego stosunek służbowy wygaś z uwagi na nieprzyjęcie zaproponowanych warunków, jak również z uwagi na ich przyjęcie i nawiązanie w miejsce wygasłego stosunku służbowego - stosunku pracy. Tym samym funkcjonariuszowi należy odprawa na podstawie art. 163 ust. 4 ustawy o Służbie Celnej. W uzasadnieniu powołanej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił zatem powody, dla których nie można zaakceptować stanowiska, że - na gruncie danej sprawy - powódkom nie należy się odprawa pieniężna, a tym samym wyznaczył standard interpretacyjny, który obecnie nie znajduje uzasadnienia dla odmiennej wykładni niż ta zaprezentowana w uchwale. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym skargę kasacyjną podziela powyższe poglądy, dążąc tym samym do ujednolicenia orzecznictwa sądów powszechnych.

W konsekwencji Sąd Najwyższy orzekł z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

Bohdan Bieniek Piotr Prusinowski Jolanta Frańczak

AGM

[r.g.]